

ШИФР 18/19-42

НАУКОВА РОБОТА

на тему: «Ризики у діяльності страхової компанії: оцінка та управління»

АНОТАЦІЯ
конкурсної роботи
«Ризики у діяльності страхової компанії: оцінка та управління»

Актуальність роботи полягає в тому, що на сьогоднішній день передумовою розвитку страхового ринку є відновлення довіри населення до страхової галузі через формування фінансово стійких страхових компаній, які зможуть залишатися стабільними та виконувати свої зобов'язання, стикаючись з різноманітними ризиками. Так як страхові компанії приймають на себе ризики страхувальників та мають власні ризики як суб'єкти господарської діяльності, то без ефективної системи управління ризиками практично неможливо забезпечити цю надійність та фінансову стійкість страхової компанії. Саме тому актуальними є питання, що стосуються дослідження теоретичних, методичних та практичних аспектів управління ризиками, зокрема фінансовими ризиками.

Метою дослідження є розвиток науково-методичних підходів та практичних аспектів щодо оцінки та ефективного управління ризиками страхової компанії.

На виконання поставленої мети у роботі було вирішено наступні завдання: узагальнено теоретико-методологічні аспекти управління ризиками, що виникають у страховому бізнесі; проведено аналітичну оцінку ефективності системи ризик-менеджменту ПрАТ «Страхова група «ТАС»; надано пропозиції щодо покращення ефективності управління ризиками за допомогою використання ланцюгів Маркова як методу оцінки ризиків при передачі бізнес-процесів на аутсорсинг.

Об'єктом дослідження є система управління ризиками в діяльності страхової компанії.

Предметом дослідження є теоретичні положення та методичні аспекти щодо оцінки та ефективного управління ризиками страхових компаній, які виникають в процесі їх діяльності в сучасних економічних умовах.

Дослідження проведено на прикладі діяльності ПрАТ «Страхова

група «ТАС».

Під час написання роботи було застосовано такі загальноекономічні та специфічні методи:

- 1) на етапі постановки проблеми та обробки літературних джерел: діалектичний, системний, а також метод спостереження, узагальнення, опису;
- 2) на етапі проведення аналізу: табличний, графічний, статистичний, порівняння, фінансового аналізу, формалізації;
- 3) на етапі формування пропозицій та отримання результату (ефекту): узагальнення, теорії ймовіростей.

Конкурсна робота складається із вступу, 3 розділів, висновків і пропозицій. Робота викладена на 30 сторінках, містить 7 таблиць, 2 рисунки, 17 додатків. Список використаних джерел містить 34 найменування.

У першому розділі роботи здійснено аналіз теоретико-методологічних аспектів управління ризиками, що виникають у страховому бізнесі. Найбільш повним є визначення, що характеризує ризик як певну ймовірність настання таких подій, які можуть мати як позитивний характер дії, так і негативний, що може проявитися у недоотриманні прибутку або отриманні збитку. Досліджено класифікацію ризиків страховика та порівняно класифікації Нацкомфінпослуг і Solvency II. Узагальнено основні принципи якими має володіти керівник при управлінні ризиками. Метою ризик-менеджменту є забезпечення необхідного рівня стійкості та адаптивності компанії до можливих загроз для її стабільного функціонування. Досліджено механізм, основні етапи та методи ризик-менеджменту в страхових компаніях.

На основі проведеної у другому розділі оцінки ефективності системи ризик-менеджменту ПрАТ «Страхова група «ТАС». у 2015-2017 рр. було виявлено ряд ризиків: переважання темпу приросту виплат по обов'язковому страхуванню над преміями, що вказує на необхідність збільшення надходжень платежів з цієї форми страхування за рахунок перегляду тарифної та маркетингової політик страховика або зменшення виплат за умови більш ретельної перевірки обставин страхових випадків; наявна структура страхового

портфеля СГ «ТАС» свідчить про недостатню диверсифікованість; ризик неспроможності виконати страхові зобов'язання у випадку впливу несприятливих чинників, через переважання залученого капіталу над власним та недостатній рівень сформованих резервів страховика; ризик ліквідності, який вказує неможливість страховика повністю забезпечити свої короткострокові зобов'язання оборотними коштами. Експериментально впроваджено рейтинговий метод оцінки ризиків СГ «ТАС», що дозволило виявити такі ризики: ризик неправильного формування резервів, ризик неспівпадіння законодавства різних країн, ризик спаду на ринку, інвестиційний ризик, андеррайтинговий ризик.

У третьому розділі був проведений розрахунок ланцюгів Маркова, як метод оцінки ризиків при передачі функцій страховика на аутсорсинг, що дає змогу констатувати, що даний метод ефективний і простий в розрахунку ймовірностей доходів, витрат і збитків при різних варіантах поведінки посередників. Отже можна порівняти вигоди від посередництва із самостійним продажем страхових продуктів.

Тому розроблені пропозиції щодо даного методу є повними, доцільними і дозволять скоротити рівень злочинності з боку посередників та підвищить якість надання страхових послуг.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ У СТРАХОВОМУ БІЗНЕСІ	5
1.1 Особливості прояву ризиків у страховій діяльності	5
1.2 Система управління ризиками страхової організації	8
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ РИЗИК- МЕНЕДЖМЕНТУ СТРАХОВИКА НА ПРИКЛАДІ ПРАТ «СТРАХОВА ГРУПА «ТАС»	13
2.1 Аналіз збалансованості страхового портфеля, оцінка фінансового потенціалу, фінансової стійкості і платоспроможності страхової компанії як основних показників її стійкого функціонування	13
2.2 Загальна оцінка ризиків страховика з використанням рейтингового методу	21
РОЗДІЛ 3 ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В СТРАХОВОМУ БІЗНЕСІ НА ПІДСТАВІ ОЦІНКИ РИЗИКІВ ПЕРЕДАЧІ ФУНКЦІЙ СТРАХОВИКА НА АУТСОРСИНГ	24
ВИСНОВКИ	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	31
ДОДАТКИ	34

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Однією з необхідних передумов розвитку страхового ринку є відновлення довіри населення до страхової галузі через формування фінансово стійких страхових компаній, які зможуть залишатися стабільними та виконувати свої зобов'язання, стикаючись з різноманітними ризиками. Так як страхові компанії приймають на себе ризики страхувальників та мають власні ризики як суб'єкти господарської діяльності, то без ефективної системи управління ризиками практично неможливо забезпечити відповідну надійність та фінансову стійкість страхової компанії.

Саме тому актуальними є питання, що стосуються дослідження теоретичних, методичних та практичних аспектів управління ризиками страховика, у тому числі їх оцінки.

Вагомий внесок у дослідження проблематики управління ризиками в діяльності страхової компанії внесли такі вітчизняні та зарубіжні вчені: І. Г. Аберніхіна, А. Л. Баранов, Д. А. Ваніна, Н. М. Внукова, О. О. Гаманкова, А. М. Єрмошенко, Я. Г. Лабушева, І. В. Рудь, Ю. Е. Слепухіна, І. Г. Сокиринська, М. В. Сороківська, Л. В. Шірінян та ін.. Але досі невирішеним залишається питання щодо формування комплексної системи управління ризиками страхових компаній, що й обумовлює актуальність даної роботи.

Метою дослідження є розвиток науково-методичних підходів та практичних аспектів щодо оцінки та ефективного управління ризиками страхової компанії.

Відповідно до поставленої мети передбачається вирішення таких **завдань**: узагальнити теоретико-методологічні аспекти управління ризиками, що виникають у страховому бізнесі; провести аналітичну оцінку ефективності системи ризик-менеджменту страховика (на прикладі провідної національної страхової компанії); надати пропозиції щодо покращення ефективності управління ризиками, у тому числі за рахунок використання сучасних методів

оцінки ризиків страховика.

Об'єктом дослідження є система управління ризиками в діяльності страхової компанії.

Предметом дослідження є теоретичні положення та методичні аспекти щодо оцінки та ефективного управління ризиками страхових компаній, які виникають в процесі їх діяльності в сучасних економічних умовах.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові акти з питань страхової діяльності, підручники, навчальні посібники, періодичні видання, щорічна фінансова звітність ПрАТ «СГ «ТАС». При проведенні дослідження було використано такі загальнонаукові та спеціальні **методи** як аналіз та синтез, групування, порівняння, графічний метод, методи економіко-статистичного та фінансового аналізу.

Наукова новизна одержаних результатів. Обґрунтовано методичні підходи щодо оцінки ризиків, що виникають в страховому бізнесі, за допомогою рейтингового методу визначено ряд існуючих ризиків для ПрАТ «СГ «ТАС», які враховують всі фактори зовнішнього та внутрішнього впливу на компанію; розроблено пропозиції щодо оцінки ризиків страховика при передачі продажу страхового продукту КАСКО на аутсорсинг (з використанням ланцюгів Маркова).

Практичне значення одержаних результатів Розроблені автором пропозиції, висновки та результати наукової роботи доведено до рівня рекомендацій, які впроваджено у практичну діяльність Дніпровської регіональної дирекції ПрАТ «СГ «ТАС» (довідка № р.02.01/101 від 09.11.2018)

За матеріалами роботи було опубліковано статтю «Управління платоспроможністю страхової компанії» в інформаційно-аналітичному фаховому журналі «Економіка. Фінанси. Право» (2018 р. №5/5) та прийнята участь у Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання економіки, обліку, фінансів та права» з доповіддю «Управління фінансовими ризиками в страхових компаніях» (10.11.2018 р., м. Полтава).

Структура та обсяг роботи. Робота складається із вступу, 3 розділів, висновків. Робота викладена на 30 сторінках, містить 7 таблиць, 2 рисунки, 17 додатків. Список використаних джерел містить 34 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ, ЩО ВИНИКАЮТЬ У СТРАХОВОМУ БІЗНЕСІ

1.1 Особливості прояву ризиків у страховій діяльності

З розвитком людське суспільство в кожній сфері своєї діяльності зустрічається із суперечностями між людиною і природою, а також між суб'єктами суспільних відносин, що спричиняє появу несприятливих подій – ризиків, серед яких виділяють стихійне лихо та нещасні випадки.

Потенційна можливість настання стихійного лиха, нещасних та інших непередбачуваних випадків, які призводять до збитків або упущення вигоди, становить сутність ризику [27, с. 9].

Однозначного трактування сутності категорії «ризик» немає, оскільки це складне явище, що має багатоаспектні, а інколи протилежні реальні основи. У додатку А.1 згруповано визначення поняття «ризик» як воно висвітлюється у працях різних науковців [6, 10, 19, 25, 28, 29, 30] та у нормативних документах [8, 21, 22].

Отже, ризик – певна ймовірність настання таких подій, які можуть мати як позитивний характер дії, так і негативний, що може проявитися у недоотриманні прибутку або отриманні збитку.

Діяльність будь-якого суб'єкта господарювання, зокрема страхової компанії, пов'язана із виникненням різноманітних ризиків. Причому у страховиків ці ризики зростають у геометричній прогресії за рахунок того, що, виконуючи захисні функції, страхові компанії у процесі здійснення операційної та інших видів діяльності самі можуть зазнавати втрат [9, с. 38].

У страховому законодавстві трактування поняття «ризик страховика» відсутнє. У чинному Законі України «Про страхування» від 07.03.1996 р. №85/96-ВР подано лише визначення страхового ризику як «події, на випадок якої проводиться страхування і яка має ймовірність та випадковість

настання» [23]. Фактично у страховому законодавстві згадується лише один із ризиків страхової компанії – ризик процесу страхування. Однак у її діяльності можуть виникати й інші ризики, наприклад, інвестиційні, від яких залежить ефективність діяльності страховика у реалізації функції надання страхового захисту.

У розпорядженні Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (далі – Нацкомфінпослуг) від 04.02.2014 № 295 «Про затвердження Вимог до організації і функціонування системи управління ризиками у страховика» поняття «ризик страховика» визначається як «ймовірна подія, що може призвести до отримання непередбачуваних збитків або іншим чином негативно вплинути на діяльність страховика і на його здатність виконувати свої зобов'язання» [20].

Взагалі, ризики, що виникають в таких фінансових інститутах, як страхові компанії, з огляду на їх двосторонню схильність до різних ризиків, вчені М. О. Житар [10, с. 14], Р. В. Пікус [19, с. 19], Ю. Е. Слепухіна [25, с. 140], А. Л. Баранов [3, с. 24], класифікують наступним чином:

1) ризики, пов'язані зі страховою діяльністю, які, в свою чергу, поділяються на ризики, що приймаються за договорами страхування, і ризики, що виникають при обслуговуванні договорів (ризики правильного розрахунку страхових тарифів, андеррайтингу, перестрахування, управління страховим портфелем та коштами страхових резервів);

2) ризики, які не пов'язані зі страховою діяльністю, які, як правило, проявляються в ризиках зовнішнього ринкового середовища.

Відповідно до Директиви ЄС 2009/138/ЄС [8], де зазначені вимоги до платоспроможності страховиків Solvency II, ризики поділяються на п'ять груп: страховий ризик або ризик андеррайтингу; ринковий ризик; кредитний ризик; операційний ризик; ризик ліквідності.

У розпорядженні Нацкомфінпослуг від 04.02.2014 № 295 «Про затвердження Вимог до організації і функціонування системи управління ризиками у страховика» наводиться наступна класифікація ризиків страхових

компаній (додаток А.2).

Співставивши класифікацію ризиків, яку пропонує Нацкомфінпослуг, з тією, яка представлена у Solvency II, можна зробити висновок, що під час створення класифікації ризиків Нацкомфінпослуг за основу було взято класифікацію за Solvency II, однак, не було зазначено ризик ліквідності.

За визначенням Solvency II [2], ризик ліквідності – це ризик того, що страховики та перестраховики не в змозі перетворити власні активи на грошові кошти для погашення фінансових зобов'язань під час настання терміну їх погашення. Цей вид ризику є важливим, оскільки в українських страхових компаніях існують проблеми при здійсненні інвестиційної діяльності, які виражаються в тому, що дії договорів з інвестування не завжди співпадають за термінами дії з договорами страхування [9, с. 42].

Для успішного володіння ризиковими ситуаціями керівнику варто дотримуватись таких основних принципів управління ризиками [5, 26, 29, 34]:

- 1) не можна ризикувати більше власного капіталу;
- 2) необхідно розраховувати наслідки ризику;
- 3) не можна ризикувати великим задля малого;
- 4) позитивне рішення приймається лише при відсутності сумніву;
- 5) при наявності сумнівів приймаються негативні рішення;
- 6) завжди існує не тільки одне рішення.

Також, для того, щоб дати характеристику становища страхової компанії і виявити негативні фактори, що впливають на її діяльність, аналізують основні показники, що характеризують стан страхової організації на страховому ринку (збалансованість страхового портфеля страхової компанії; фінансовий потенціал страховика; фінансова стійкість компанії; ліквідність страхової компанії; платоспроможність страховика; рентабельність страховика).

Отже, підсумовуючи вище викладене, зазначимо, що для страхових компаній управління ризиками є надзвичайно важливим, так як від цього залежить як їх «виживання», так і їх клієнтів. Тому вищенаведені принципи та регулярний аналіз показників, що характеризують стан страхової організації

повинні враховуватися фінансовим менеджером страхової компанії в процесі підготовки і прийняття фінансових рішень.

1.2 Система управління ризиками страхової організації

Наприкінці ХХ ст. у країнах з ринковою економікою активно проводилися дослідження з питання економічного ризику. Тоді виникла нова галузь знань – ризикологія. Сучасні наукові розробки з ризик-менеджменту сформувались на основі теорій ризику, викладених у працях Є. Бортнікова, В. Вітлінського, В. Гранатурова, О. Устенко, Д. Штефанича та інших. У додатку Б наведено визначення «ризик-менеджменту», які пропонують різні вчені.

Таким чином, найбільш поширеним є визначення ризик-менеджменту як процесу впливу суб'єкта управління на об'єкт господарювання з метою мінімізації негативних наслідків. Метою ризик-менеджменту є забезпечення необхідного рівня стійкості та адаптивності компанії до можливих загроз для її стабільного функціонування [34, с. 180].

Специфічною рисою ризик-менеджменту страховика є необхідність управляти окрім власних ризиків ще й ризиками, які приймаються за договорами страхування. Саме тому перед керівництвом страхової компанії постають наступні завдання: виявлення можливих економічних ризиків та їх впливу на діяльність страховика; визначення принципів і процедур управління ризиками; оцінка фінансових втрат, пов'язаних з економічними та фінансовими ризиками; формування і реалізація програми управління ризиками; оцінка ефективності методів управління ризиками [26, с. 204-206].

Механізм ризик-менеджменту повинен враховувати [33, с. 20-22]:

- 1) відмову від прийняття ризику на страхування, якщо він не є страховим, а також при недостатньому рівні гарантованості страхових виплат;
- 2) прийняття ризику на страхування і його власне утримання страховиком з урахуванням якості та ліквідності сформованих страхових

резервів, необхідності забезпечення рентабельності страхової діяльності та підтримки фінансової стійкості страхової компанії;

3) необхідність лімітування розміру ризиків на власному утриманні з урахуванням ймовірності настання страхового випадку, очікуваного розміру страхових премій, рентабельності страхових операцій, рівня аквізційних витрат, середньої збитковості за прийнятими на страхування ризиками, рівня кваліфікації андеррайтерів та актуаріїв;

4) передачу великих ризиків на перестраховування, якщо страхова компанія не може його утримати власними силами.

Ризик-менеджмент в страхуванні включає такі три основні позиції:

1. Виявлення наслідків діяльності страхової компанії у ситуації ризику;
2. Уміння реагувати на можливі негативні наслідки діяльності;
3. Розробка і здійснення заходів, за допомогою яких можуть бути нейтралізовані або компенсовані ймовірні негативні наслідки подій та попередження настання ризику.

Виходячи із джерел виникнення ризиків страховика, логічним є поділ процесів ризик-менеджменту на два напрями [19, 26]:

- 1) управління ризиками клієнтів – з дотриманням наступних вимог:
 - а) адекватність величини страхового тарифу – відповідальність цілком покладається на актуарне управління і тарифний комітет;
 - б) уважність, об'єктивність, неупередженість при укладанні договорів страхування відповідальність на страхових агентах;
 - в) виваженість перестраховальної політики компанії.

2) управління власними ризиками – даний напрямок діяльності вимагає участі всіх без винятку служб і підрозділів страховика та складається з аналізу та оцінювання рівня ризику страховика, виконання дій, спрямованих на мінімізацію ризику господарської діяльності компанії.

Багато науковців [3, 4, 13, 16, 24, 25, 26, 34] мають своє бачення кількості та складу етапів процесу управління ризиками, тому зведемо їх та

продемонструємо у додатку В.

Наприклад, Л. М. Черчик [34, с. 182] розглядає чотири етапи ризик-менеджменту: ідентифікація ризику; якісна оцінка ризику; кількісна оцінка ризику; обґрунтування методів уникнення або мінімізації ризику. Н. С. Скопенко [24, с. 240] виокремлює шість етапів: визначення мети ризикованих подій; діагностика проблеми; аналіз ризику; визначення ризик-позиції компанії на основі оцінки ризиків; розробка та впровадження програми дій щодо коригування ступеня ризику; моніторинг, контроль та коригування процесу управління ризиками.

Погодимося з точкою зору В. В. Назарової, Е. А. Матвєєвої [13, с. 263], І. Г. Сокиринської, Т. О. Журавльової, І. Г. Аберніхіної [26, с. 225] та А. С. Обухової [16, с. 137] та виділимо такі основні етапи ризик-менеджменту:

- I. ідентифікація ризиків;
- II. оцінювання ризиків;
- III. управління ризиками;
- IV. моніторинг і контроль ризиків.

Ідентифікація ризиків допомагає з'ясувати контекст ризику та дозволяє встановити основні межі, в рамках яких необхідно управляти ризиками. Визначення контексту ризику можна розбити на два етапи [31, с. 35-37]:

- 1) ідентифікація цілей, завдань та внутрішніх параметрів компанії, а також зовнішніх характеристик підприємницького середовища;
- 2) визначення масштабу процесу ризик-менеджменту, основних питань та проблем, які він ставить перед компанією, і взаємовідношення між стратегією організації та запланованими результатами бізнес-процесів.

Оцінювання ризику зводиться до визначення ступеня його ймовірності та розмірів потенційного збитку. Цей етап є досить складним, оскільки немає єдиної визначеної структурованої методики оцінювання ризиків. Тому, залежно від особливостей суб'єкта, застосовуються різні підходи та методи оцінювання.

Учені В. В. Лук'янова, Т. В. Головач [12, с. 247] виділяють чотири групи методів оцінювання, які є найбільш практичними:

- 1) експертні – ґрунтуються на опитуванні кваліфікованих спеціалістів та застосовуються коли немає необхідної інформації для здійснення розрахунків;
- 2) економіко-статистичні – застосовуються лише за наявності достатньо великого обсягу статистичної інформації для отримання точної кількісної величини рівня ризику;
- 3) розрахунково-аналітичні – призначені для розрахунків відносно точного кількісного вираження рівня ризику;
- 4) аналогові – оцінюють рівень ризику по окремих операціях на основі порівняння з аналогічними операціями.

Контроль за ризиком може здійснюватися у фізичній і фінансовій формах. Фізичний контроль передбачає використання організаційних заходів для зменшення ймовірності реалізації ризику та величини збитків. Фінансовий контроль – це пошук джерел фінансування можливих збитків [3, с. 30].

Представимо у додатку Д методи та інструментів фінансового ризик-менеджменту страховиків, які виділяють різні науковці [3, 5, 10, 18, 24, 26].

Отже, як узагальнюють Д. А. Ваніна, В. М. Гранатуров та Н. С. Скопенко, існують чотири основні методи управління ризиками: уникнення, зниження, збереження та передача ризику [5, 18, 24].

Уникнення ризику означає повне уникнення діяльності, яка представляє потенційну небезпеку. Даний спосіб має обмеження у використанні, адже вимагає відмову не тільки від втрат певної діяльності, а й від майбутніх вигод.

Зниження ризику передбачає скорочення ступеню або можливості втрати. Це може бути зроблено шляхом збільшення запобіжних заходів або обмеженням (лімітуванням) ризикованої діяльності. Диверсифікація активів та хеджування є формами зниження ризиків, пов'язаних з інвестиціями.

Збереження ризику передбачає знаходження в зоні ризику. Навіть якщо не буде зниження, уникнення або передачі ризику, то він все одно приймається. Прийняття ризику є доцільним для фінансово незначних ризиків.

Фінансування ризику – виділення коштів для самострахування, взаємного

страхування і страхування з метою захисту майнових інтересів при настанні визначених подій. Він проводиться за рахунок створення страхових фондів, з яких здійснюються виплати при настанні страхових випадків [4, 7, 10, 29].

Залучення кредитних ресурсів для відшкодування збитків від реалізації страхових ризиків є небажаним явищем, оскільки це збільшує фінансові витрати та негативно впливає на фінансовий результат, що свідчить про наявність недоліків у тарифній політиці або політиці управління резервами [4].

Передача ризику (страхування від ризику) – фінансовий ризик передається третій стороні. До інструментів належать співстрахування та перестраховування.

Окрім традиційного перестраховування, зарубіжний досвід демонструє використання також альтернативних інструментів передачі страхових ризиків, які забезпечують формування джерел їх покриття завдяки фондовому ринку: облігації катастроф, сайдкари, варанти збитків страхової галузі тощо [1, 5].

Популярними кількісними методами оцінки для подальшого управління фінансовими ризиками страхових компаній є VaR-методика, методики, основою яких є розрахунок показників Expected Shortfall (ES, Tail Value at Risk), EVA (Economic value added), RAROC (risk-adjusted return on capital) та методи оцінки ризиків при передачі ряду функцій на аутсорсинг.

Незважаючи на значну кількість методів та інструментів фінансового ризик-менеджменту, багато з них мають недоліки та не завжди можуть бути застосовані більшістю страховиків.

Отже, ризик-менеджмент – це процес впливу суб'єкта управління на об'єкт господарювання з метою мінімізації негативних наслідків. Метою ризик-менеджменту є забезпечення необхідного рівня стійкості та адаптивності компанії до можливих загроз для її стабільного функціонування

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПРИКЛАДІ ПРАТ «СТРАХОВА ГРУПА «ТАС»

2.1 Аналіз збалансованості страхового портфеля, оцінка фінансового потенціалу, фінансової стійкості і платоспроможності страхової компанії як основних показників її стійкого функціонування

Для оцінки ефективності системи ризик-менеджменту було обрано ПрАТ «Страхова група «ТАС» (далі – СГ «ТАС»). СГ «ТАС» на сьогодні входить до десятки лідерів вітчизняного страхування та демонструє стабільно високі фінансові результати діяльності за минулі роки. Страхова компанія має ліцензії від Нацкомфінпослуг України на здійснення 37 видів страхування, з них 20 – у формі добровільного, і 17 – у формі обов'язкового страхування.

Проведемо аналіз страхового портфеля за страховими преміями та виплатами страховика. Проаналізуємо динаміку страхових премій і виплат СГ «ТАС» за 2015-2017 рр. за формами страхування та представимо результати аналізу у додатку Ж.1.

Протягом періода, що досліджувався спостерігається зростання обсягу страхових премій на 64%, що пояснюється зростанням надходжень від обов'язкового страхування на 41% та добровільного – на 104%. Хоча обсяг премій за добровільним страхуванням у 2017 р. й мають більший приріст, ніж за обов'язковим, проте, у структурі портфеля переважають саме обов'язкові види страхування та надходження по ним. У 2016 р. загальний обсяг отриманих премій зріс на 25% через зростання надходжень від обов'язкового страхування на 17% та добровільного – на 39%.

Страхові виплати також зростають – у 2016 р. на 23%, у 2017 р., у порівнянні з 2015 р., на 75%. Загалом за весь аналізований період стрімкими темпами зросли виплати саме по обов'язковому страхуванню – на 79%, по добровільному страхуванню був темп приросту – 69%.

Якщо ж співставити обсяги премій і виплат по обов'язковому страхуванню за 2017 р., то можна зазначити, що йде переважання темпу приросту виплат над преміями, що вказує на необхідність збільшення надходжень платежів з цієї форми страхування за рахунок перегляду тарифної та маркетингової політик страховика або зменшення виплат за умови більш ретельної перевірки обставин страхових випадків.

Далі проведемо аналіз страхових премій за галузями та видами страхування, який наведемо у додатку Ж.2. Таким чином, за 2015-2017 рр. СГ «ТАС» мала загальний приріст премій на 64%. У розрізі галузей страхування найбільший приріст за весь період мало майнове страхування (121%). Щодо видів страхування, то найбільші темпи приросту мали страхування від вогню (124%) та страхування майна (151%). КАСКО хоча й має темп приросту (114%), проте, саме за цим видом надходить більша частина премій, яка зросла сама у 2016-2017 рр.

Наступною галуззю з невеликим приростом, але значним розміром страхових премій є страхування відповідальності, по якій на 36% зросли надходження премій за визначений період, у 2016 р. цей показник зріс на 16%.

Страхові премії з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності (ОСЦПВ) зросли на 69% відповідно. На значне зростання обсягів по автомобільному страхуванню з 2016 р. вплинуло, у першу чергу, зниження ставки акцизного збору на ввезення б/в автомобілів, що збільшило кількість машин та необхідності їх страхування, а також виїзд громадян закордон.

Стосовно особистого страхування зазначимо, що загальний приріст премій був на рівні 79%. Страхування від медичних витрат за 2015-2017 рр. мало приріст страхових внесків на 207%, що було пов'язано зі збільшенням числа населення, виїжджаючого за кордон. За іншими видами страхування був присутній приріст премій на 127% за весь період.

Відповідно до даних приведених в додатках Ж.3 та Ж.4 наведемо аналіз страхових виплат СГ «ТАС» за 2015-2017 рр..

Виплати зі страхування наземного транспорту (крім залізничного) у 2016 році зростають на 13% порівняно із 2015 роком та у 2017 році на 62,3% порівняно із 2016 роком. Виплати з медичного страхування у 2016 році знизилися на 12,3% порівняно із 2015 роком, але у 2017 році зростають на 30,5% в порівнянні із 2016 роком. Надзвичайно різко зростають виплати зі страхування вантажів та багажу у 2017 році на 1275,7% порівняно із 2016 роком, але як уже зазначалося раніше їх питома вага у загальних страхових виплатах компанії досить мала. Така ж ситуація із зростанням у 2017 році виплат зі страхування вогневих ризиків (254,2%), страхування майна (165,2%), страхування відповідальності перед третіми особами (128,5%), страхування медичних витрат (164,4%). Загальна сума виплат із добровільних видів страхування у 2016 році стає на 4,7% більшою порівняно із 2015 роком, а у 2017 році на 61,7% порівняно із 2016 роком.

Обсяги виплат зі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (за внутрішніми договорами) збільшується на 30,61% у 2016 році та на 65,61% у 2017 році порівняно із попередніми роками. Обсяги виплат зі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (за міжнародними договорами) зростають у 2016 році на 41,67% та на 1,92% у 2017 році. Загальний обсяг виплат за всіма видами обов'язкового страхування у 2016 році збільшився на 36,43%, а у 2017 році на 30,95%.

Структура страхового потфеля СГ «ТАС» по страховим преміям за 2015-2017 рр. відображена в додатку Ж.5. Таким чином, у структурі портфеля страховика переважають ті види страхування, які відносяться до автомобільних, що вказує на достатній рівень ризиковості даного портфелю через його незбалансованість та підвищену ризиковість даних видів страхування. Обсяг надходжень по ним складає 68,77% у загальному обсязі отриманих премій.

Однак, за досліджуваний період ситуація дещо змінилась, а саме: знижуються частка ОСЦПВ у портфелі страховика на 3,78% у 2016 р. та незначно збільшується на 0,07% у 2017 р., частка КАСКО зросла на 3,51% у

2017 р. порівняно з 2015 р.. Відбулося зменшення по Зеленій картці на 12,76% у 2017 р. порівняно з базовим роком. Загальна частка інших видів страхування у структурі портфеля по страховим преміям у 2017 р. збільшується на 19,08%.

Отже, структура страхового портфеля СГ «ТАС» є ризиковою та потребує більшої диверсифікації.

Також, при оцінці фінансового стану і фінансового розвитку компаній існує необхідність застосування комплексного показника фінансового потенціалу розвитку, який може бути індикатором при прийнятті фінансових рішень щодо формування фінансового забезпечення страхової діяльності [15].

$$FDP = FE - MFN = (Ocap + IR) - (Ipaу + TC), \quad (1.1)$$

де FDP – фінансовий потенціал розвитку;

FE – фінансове забезпечення страховика;

MFN – поточні фінансові потреби;

Ocap – власний капітал;

IR – страхові резерви;

Ipaу – страхові виплати;

TC – загальні витрати.

Визначимо який фінансовий потенціал розвитку мала страхова компанія за вказаний період (див. табл. 2.1) на основі даних з додатків И.1 та И.2.

Отже, у 2015 р. фінансовий потенціал становив -266609,30 тис. грн. Таке значення було зумовлено переважанням поточних фінансових потреб (872196,3 тис. грн.) над фінансовим забезпеченням (605587 тис. грн.), що свідчить про переважання потреб страховика у фінансах над можливістю їх профінансувати, тобто фінансовий потенціал страхова компанія використовувала, а не накопичувала.

Фінансові ресурси страхової компанії використовувались, у першу чергу, для викупу власних акцій у їх власників, а також для покриття страхових відшкодувань, витрат на сплату податку на прибуток та інших надмірних

витрат страховика, що спричинило чистий збиток у 2015 р. та зменшення власного капіталу.

Таблиця 2.1

Аналіз фінансового потенціалу розвитку СГ «ТАС» за 2015-2017 рр., тис. грн.

	2015	2016	2017	Абсолютне відхилення, тис.грн.		Темп приросту, %	
				2016/2015	2017/2016	2016/2015	2017/2016
Власний капітал (Осар)	276931,00	387297,09	450208,06	110366,1	62911,0	39,9	16,2
Страхові резерви (IR)	328656	446931,7	661799,9	118275,7	214868,2	36,0	48,1
Страхові виплати (Ірау)	212434,96	262223,6	371336,7	49788,7	109113,1	23,4	41,6
Загальні витрати (ТС)	659761,34	475159,04	609164,97	-184602,3	134005,9	-28,0	28,2
Фінансовий потенціал розвитку (FDP)	-266609,30	96846,14	131506,29	363455,4	34660,1	136,3	35,8

У 2016 р. ситуація покращилась, про що свідчить зростання фінансового потенціалу розвитку (99846,14 тис. грн.), порівняно зі значенням у 2015 р. воно збільшилось на 136,3%.

У 2017 р. фінансовий потенціал становив 131506,29 тис.грн., що порівняно з 2016 р. збільшився на 35,8%. Збільшення обсягу фінансового потенціалу вказує як на можливість розвитку компанії у перспективі, так і на здатність виконати свої зобов'язання через достатньо сформоване фінансове забезпечення страховика.

Для того, щоб мати цілісне уявлення про стан страхової компанії та наявні ризики у її діяльності, проаналізуємо фінансову стійкість СГ «ТАС» за 2015-2017 рр., використовуючи додатки И.1 та И.2, та представимо отримані результати у додатку К.

Отже, можна зазначити, що з 2015 р. СГ «ТАС» на 44% забезпечувала свою діяльність за рахунок внутрішніх джерел фінансування і на 56% із зовнішніх джерел. При цьому, на 1 грн власних коштів припадала 2,27 грн. загальної вартості майна у цьому році (у 2016 р. – 2,23 грн.), що перевищувало

норму на 0,27 грн. (0,23 грн) та вказувало на недостатність власних коштів для їх повного фінансування. У 2017 р. коефіцієнт автономії зменшився до 0,39 і на 1 грн. власних коштів припадала 2,57 грн. загальної вартості майна.

У 2017 р. спостерігалось збільшення маневреності використання капіталу на 30,84% через переважаюче збільшення робочого капіталу компанії над темпом приросту власного капіталу. Розрахунковий коефіцієнт фінансової стійкості компанії знижувався на 20,99% через те, що власний капітал компанії зростав меншими темпами, ніж позиковий.

На збільшення обертів капіталу вплинув переважаючий темп зростання чистого доходу над зростанням загального значення валюти балансу. Швидкість обігу вкладеного власного капіталу збільшилась у 2017 р. на 12,5% у зв'язку зі збільшенням чистого доходу.

Страховик підвищував рівень страхових резервів на 9,62%, що вказувало збільшення рівня забезпечення страхових виплат, проте, цей рівень (57%) є недостатнім, так як даний показник повинен бути більше 70%. При цьому довіра страхувальників до страховика знижувалась на 10,87%, про що свідчив переважаючий темп зростання страхових премій над зростанням страхових резервів.

У 2016 р. збільшилось співвідношення між оборотним та необоротним капіталом на 31,43% за рахунок зростання об'ємів грошових коштів, дебіторської заборгованості та частки перестраховика у страхових резервах та зниженню довгострокової дебіторської заборгованості та фінансових інвестицій.

Отже, зазначимо, що у компанії, відповідно до зроблених розрахунків, за 2015-2017 рр. підвищується ризик того, що вона не зможе виконати страхові зобов'язання у випадку впливу несприятливих чинників, так як власний капітал майже у два рази менше, ніж позиковий капітал. Також на це вказує недостатній рівень сформованих резервів страховика.

Проведемо аналіз ліквідності балансу для визначення наявності відповідного ризику, попередньо згрупувавши та порівнявши статті балансу по

відповідним групам ліквідності активів та пасивів і розрахувавши коефіцієнт платоспроможності, СГ «ТАС» за 2015-2017 рр., базуючись на додатку М.2, та відобразимо результати у табл. 2.2.

Таким чином, СГ «ТАС» має не абсолютно ліквідну структуру балансу. За 2015-2017 рр. вона мала недостатньо швидко реалізованих активів (A_2), щоб покрити свої середньострокові пасиви (Π_2) у разі необхідності їх термінового погашення.

Таблиця 2.2

Аналіз ліквідності балансу та загального коефіцієнту платоспроможності СГ «ТАС» за 2015-2017 рр.

Показник	2015	2016	2017	Відхилення 2016 р. від 2015 р.		Відхилення 2017 р. від 2015 р.	
				+, -	темп приросту, %	+, -	темп приросту, %
A_1 , тис грн	146387	261115	395521	114728	78,37	249134	170,19
A_2 , тис грн	135221	180473	149843	45252	33,47	14622	10,81
A_3 , тис грн	2441	2279	2229	-162	-6,64	-212	-8,68
A_4 , тис грн	345659	420958	486241	75299	21,78	140582	40,67
Π_1 , тис грн	21473	27789	39121	6316	29,41	17648	82,19
Π_2 , тис грн	328656	446932	661800	118276	35,99	333144	101,37
Π_3 , тис грн	331253	449668	665652	118415	35,75	334399	100,95
Π_4 , тис грн	276931	387297	450208	110366	39,85	173277	62,57
Коефіцієнт платоспроможності	2,66	3,23	2,58	-	-	-	-

За 2015-2017 рр. страхова компанія мала недостатньо повільно реалізованих активів (A_3), які у 2017 р. зменшились на 8,68%, для покриття своїх довгострокових пасивів (Π_3) через те, що запаси страховика не могли у повній мірі профінансувати довгострокові забезпечення та доходи майбутніх періодів. Проте, СГ «ТАС» має достатньо найбільш ліквідних (A_1) та важко реалізованих (A_4) активів для фінансування у разі необхідності відповідних груп пасивів – короткострокові (Π_1) та постійні (Π_4).

На основі додатку Л зробимо висновок щодо дотримання СГ «ТАС» протягом 2015-2017 рр. законодавчо встановлених вимог щодо платоспроможності страховика.

Так як за 2015-2017 рр. нормативний запас платоспроможності,

розрахований за страховими преміями, був більшим, ніж розрахований за виплатами, візьмемо його за основу та порівняємо із фактичним запасом для визначення того, чи дотримувався страховик встановлених вимог щодо своєї платоспроможності.

Відобразимо на рис. 2.1 співвідношення фактичного та нормативного запасів платоспроможності за визначений період.

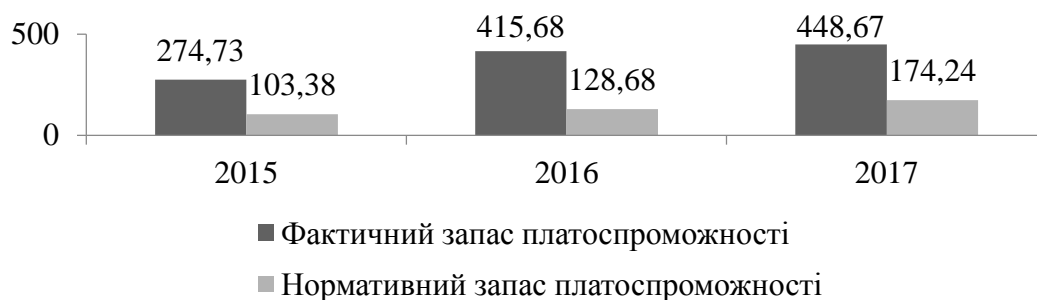

Рис. 2.1. Динаміка співвідношення фактичного та нормативного запасу платоспроможності СГ «ТАС» за 2015-2017 рр., млн. грн.

Таким чином, при порівнянні даних показників можна зробити висновок, що фактичний запас платоспроможності СГ «ТАС» протягом трьох років значно перевищував нормативний запас, тобто страхова компанія дотримувалась законодавчо встановлених вимог щодо платоспроможності страховика, тим самим знижуючи ймовірність прояву відповідного ризику, і, таким чином, була спроможна своєчасно задовольняти платіжні вимоги контрагентів, повертати кредити, виплачувати страхові суми та відшкодування, сплачувати податки і платежі до бюджету і позабюджетних фондів тощо.

Однак, нормативний запас платоспроможності зростає більшими темпами, ніж фактичний – 69% проти 63%, що свідчить про можливість появи проблем із виконанням своїх зобов'язань перед клієнтами.

Відповідно до розрахованих коефіцієнтів платоспроможності, можна зробити висновки, що СГ «ТАС» має високий рівень платоспроможності, що відображає її фінансову стійкість. Відповідно, страхова компанія може покрити взяті зобов'язання власними коштами.

Отже, наявна структура страхового портфеля СГ «ТАС» свідчить про недостатню диверсифікованість. Виявлено ризик неспроможності виконати страхові зобов'язання у випадку впливу несприятливих чинників, через переважання залученого капіталу над власним та недостатній рівень сформованих резервів страховика, ризик ліквідності, який вказує неможливість страховика повністю забезпечити свої короткострокові зобов'язання оборотними коштами.

2.2 Загальна оцінка ризиків страховика з використанням рейтингового методу

Страховику при прийнятті управлінських рішень, в першу чергу, потрібно оцінити ступінь ризику і визначити його величину.

Ризик кількісно характеризується суб'єктивною оцінкою ймовірної величини максимального і мінімального доходу (збитку) від реалізації бізнес-процесу. При цьому, чим більше діапазон між максимальним і мінімальним доходом (збитком) при рівній імовірності їхнього одержання, тим вище ступінь ризику.

Ризик має математично виражену ймовірність настання втрати, яка спирається на статистичні дані і може бути розрахована з досить високим ступенем точності. Щоб кількісно встановити величину ризику, необхідно визначити всі можливі наслідки будь-якої окремої дії та ймовірність самих наслідків.

Для загальної оцінки ризиків СГ «ТАС» було обрано рейтинговий метод (Додаток М.1) [11, с. 51-53]. Зазначимо, що даний метод не має широкого розповсюдження, проте, його експериментальне впровадження дасть можливість оцінити вплив багатьох різних ризиків та визначити загальний ступінь ризику в діяльності страхової компанії.

Отже, виділяють дев'ять основних груп ризиків, які мають вплив на діяльність страхової компанії, як ззовні, так і зсередини (додаток М.2).

На основі цього методу проведено аналіз та оцінка ризиків СГ «ТАС» за

2015-2017 рр., результати якого представлено у додатку М.3. Зазначимо, що оцінку ризику компанії по групам визначено шляхом множення отриманого балу на відповідну вагу ознаки та підсумовано отримані значення у кінці для визначення загальної ризиковості компанії.

Отже, проаналізувавши дані групи ризику та їх складові, можна зазначити, що у 2015 р. СГ «ТАС» вела ризикову діяльність, особливо на це вказує четверта група «Ринкові ризики», а саме наявний ризик спаду на ринку.

З 2015 р. у СГ «ТАС» підвищуються бізнес-ризики, а саме ризик незбалансованості страхового портфелю. Це відбулося через зниження фінансових можливостей юридичних осіб щодо зниження своїх потенційних ризиків шляхом страхування, що, у свою чергу, призвело до зменшення кількості договорів, укладених з ними, та їх частки у загальній кількості договорів страховика.

До присутніх проблем, у 2017 р. приєднався середній рівень андеррайтерського ризику. Таке явище виникає, перш за все, через низький рівень ставок, що призводить до збитковості деяких видів страхування (зростання виплат відбувається більшими темпами чим зростання страхових премій).

Так як СГ «ТАС» не брала ні короткострокові, ні довгострокові кредити у банках, то кредитний ризик компанії залишався нульовим, що знижувало загальну ризиковість її діяльності.

Також, у 2015 р. був присутній ризик, характерний системі внутрішнього контролю організації, а саме – ризик недотримання законодавства. Така ризиковість була зумовлена тим, що у цьому році був великий коефіцієнт скарг на компанію. Найбільшим був ризик втрати фінансової стійкості, що входить у репутаційний ризик. Це спричинило те, що у СГ «ТАС» була майже нульова рентабельність страхової діяльності, на яку вплинуло зменшення у вісім разів прибутку до оподаткування у зв'язку зі збільшенням витрат страховика на викуп своїх акцій, а також переважання страхових премій над власним капіталом.

У 2015-2016 рр. спостерігався ризик ліквідності. Ризик ліквідності

проявлявся через ризик неправильного формування резервів страховика, що було зумовлено недостатнім об'ємом страхових резервів, які б покривали хоча б на 70% отримані страхові премії. Проте, цей показник у 2017 р. становив 77%, що свідчить про позитивні зрушення компанії в усуненні цього ризику. Наявність у СГ «ТАС» правового ризику пов'язано з тим, що 99,98% акцій компанії володіє кіпрська компанія T.A.S. Overseas Investments Limited, що веде за собою ризик неспівпадіння законодавства різних країн.

Страховик за 2015-2017 рр. стабільно не мав ризиків, пов'язаних з отриманими кредитами і шахрайством персоналу, страхувальників та контрагентів, так як він не брав кредити в банківських установах та регулярно проводив фінансовий моніторинг відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» № 1702-VII від 14.10.2014 р.. Також були відсутні ризики, пов'язані з недотриманням та зміною законодавства, тому що кількість приписів, виданих Нацкомфінпослуг за попередні 5 років була нижче ризикового значення.

Таким чином, у найбільш ризиковому становищі компанія була у 2015 р., що було зумовлено дією таких ризиків як ризик зниження частки ринку, ризик спаду на ринку, комплаєнс ризик, ризик незбалансованості страхового портфелю, ризик втрати фінансової стійкості. Проте, у 2016 р. ризиковість діяльності страховика знизилась через зниження суми штрафів та диверсифікацією каналів продажів страхових полісів. Однак, у цьому році збільшились ризики, пов'язані з інвестиціями СГ «ТАС».

Порівняно з 2015 р., на 19 балів знизилась ризиковість страховика у 2017 р., що було зумовлено відсутністю таких ризиків як комплаєнс ризик, репутаційний ризик, ризик ліквідності. Проте, зріс андеррайтерський ризик.

Протягом 2015-2017 рр. були наявні стабільні значення ризику неспівпадіння законодавства різних країн, а також були повністю відсутні кредитний ризик, ризик шахрайства, а також ризики, пов'язані зі зміною законодавства.

РОЗДІЛ 3

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В СТРАХОВОМУ БІЗНЕСІ НА ПІДСТАВІ ОЦІНКИ РИЗИКІВ ПЕРЕДАЧІ ФУНКЦІЙ СТРАХОВИКА НА АУТСОРСИНГ

Аутсорсинг є популярним методом, що використовується страховими компаніями для продажу страхових продуктів. Отже, аутсорсингом є процес передачі ряду функцій чи бізнес-процесів для обслуговування компанії на основі договору з виконавцем.

Партнерські канали продажу через банки та автосалони, і посередники, і особі агентів та брокерів є класичною формою передачі функцій продажу на аутсорсинг. Дана система дозволяє скоротити витрати на персонал, розширити канали продажу та зосередитись топ-менеджменту на основних процесах страхування, які передаватись на аутсорсинг не можуть, а саме сконцентрування на захисті інтересів страхувальників від настання страхової події. Однак, є і негативні сторони даного посередництва, а саме: отрамуючи певні повноваження, аутсорсер може зловживати ними, що породжує ризики для страховика. Рівень цього ризику відображається у вражаючих цифрах за даними журналу «Форіншурер». Рівень страхового шахрайства в Україні становить 21,5% [32] від загальної суми страхових виплат. Внаслідок цього, страховик втрачає певну суму прибутку.

Тому, для оцінки ризиків, що виникають у страхових компаній при передачі частини своїх функцій посередникам на аутсорсинг пропонується використання ланцюгів Маркова. Даний метод, запропонований російським математиком А. А. Марковим, використовується для оцінювання надійності систем, в тому числі економічних. Сутністю даного аналізу є те, що майбутній стан системи залежить тільки від поточного стану, якщо він відомий.

Проведемо дослідження на прикладі такого доволі поширеного виду страхування як страхування транспортного засобу від ризиків, які можуть виникнути у процесі експлуатації автомобіля («КАСКО»). Страховий продукт

«КАСКО» є дорогим для страхувальника і прибутковим для страховика. Тому канали продажу по даному виду страхування необхідно розширювати, і тому КАСКО стало предметом для оцінки ризиків при передачі продажу даного продукту на аутсорсинг. На рисунку 3.1 відображено графічно даний процес за допомогою ланцюгів Маркова.

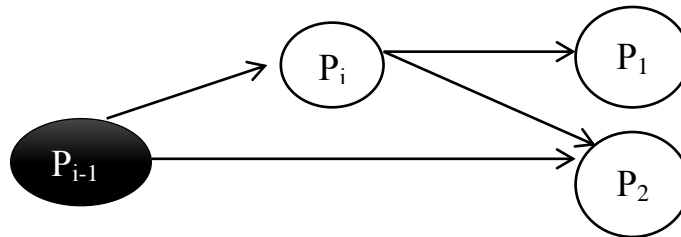

Рис. 3.1. Ланцюги Маркова

де, P_{i-1} – первинний стан продукту до передачі частини функцій на аутсорсинг;

P_i – стан переданого продукту на аутсорсинг, але ще не проданий страхувальнику;

P_1 – вдало проданий страховий продукт (страхувальник отримує захист, страховик – страхову премію, посередник – комісійну винагороду).

P_2 – відбувся ризик опортуністичного характеру поведінки посередника.

Відповідно до сутності даного аналізу, P_{i-1} не використовується в розрахунку, так як даний стан вважається подією минулого стану. Отже, складемо матрицю (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Матриця ймовірностей Маркова для оцінки ризиків при передачі посередникам функцій продажу КАСКО (сформовано автором на основі [14, 32])

	P_i	P_1	P_2
P_i	0,077	0,010	0,215
P_1	0,710	0,980	0,010
P_2	0,212	0,010	0,775

Клітинка P_iP_i відображає частку продажу продуктів страховими компаніями шляхом прямих продаж. За даними Нацкомфінпослуг частка прямих продаж страхових продуктів, у тому числі інтернет-продаж у 2017 р. становили 7,7%. Отже, близько 92,3% становлять продажі страхових продуктів за допомогою посередників. Відповідно до сутності даного аналізу, сума кожного стовпчика має дорівнювати одиниці і всі значення відображаються в коефіцієнтах. Тому на P_1P_1 та P_2P_1 залишається сума в розмірі 0,923.

Клітинка P_1P_1 отримана шляхом добутку 0,923 на частку успішно проданих страхових продуктів. За даними журналу «Форіншурер» 23% проданих страхових продуктів КАСКО були реалізовані з шахрайським умислом. Отже, частка вдало проданих страхових продуктів КАСКО становить 77%. Клітинка P_2P_1 становить добуток проданих продуктів посередницьким шляхом на частку проданих продуктів із шахрайським умислом.

В клітинці P_1P_1 відображено частку достроково припинених страхових полісів КАСКО. Відповідно до Марковського аналізу жодна з кліток не може дорівнювати нулю, тому решту, а саме 99% розподіляємо на P_1P_1 і P_2P_1 . Тому клітинка P_1P_1 відображає ймовірність того, що даний страховий продукт пройде повний цикл (98%), клітинка P_2P_1 – ймовірність шахрайських дій з боку посередника після успішного продажу КАСКО.

P_1P_2 відображає частину операцій з шахрайським умислом на страховому ринку в Україні за 2017 рік. P_1P_2 – це ймовірність того, що учасник процесу страхування відмовиться від шахрайства надзвичайно низька, але даний результат можливий, тому беремо 1%. P_2P_2 – ймовірність, що розмір ризику залишиться не змінним.

На основі значень будемо систему рівнянь:

$$\begin{cases} P_i = 0,077P_i + 0,01P_1 + 0,215P_2 \\ P_1 = 0,71P_i + 0,98P_1 + 0,01P_2 \\ P_2 = 0,212P_i + 0,01P_1 + 0,775P_2 \\ P_i + P_1 + P_2 = 1 \end{cases}$$

Отже, ймовірність того, що посередник виявиться надійним і продасть послугу становить 82,96%. Ймовірність, що посередник виявиться ненадійним та діятиме зі злочинними намірами становить 6,52%. Та в 10,51% випадків посередник не зможе продати страховий поліс КАСКО.

В табл. 3.2 відображено дані для оцінки доходів і витрат страховика при передачі продажу полісу КАСКО на аутсорсинг.

Таблиця 3.2

Продаж страхового продукту КАСКО ПрАТ «СГ «ТАС» через страхового посередника (сформовано автором на основі [17])

Сума страхових премій, тис.грн.	168 677,70
Частка посередника в сумі страхових премій, %	14
Комісійна винагорода, тис. грн.	23614,88
Премія отримана страхувальником, тис. грн.	145062,82
Страхова сума, тис. грн	5622590

На основі цих даних розглянемо співвідношення доходів і витрат при розглянутих вище ситуаціях при передачі деяких функцій посередникам (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Співвідношення доходів і витрат при передачі продажу полісів КАСКО на аутсорсинг

Стан	Доходи, тис. грн.	Витрати, тис. грн.	Ймовірність, %
P _i	0	0	10,51
P ₁	145062,82	23614,88	82,96
P ₂	145062,82	≥5646204,88	6,52

При варіанті самостійного продажу для страхової організації існує два варіанти: було продано страхову послугу (P_{i-1}) чи не продано (P₁) (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Матриця ймовірностей Маркова при самостійному продажі КАСКО [сформовано автором на основі [14, 32]]

	P _{i-1}	P ₁
P _{i-1}	0,923	0,01
P ₁	0,077	0,99

Розв'язавши аналогічну систему рівнянь отримуємо ймовірність продажу КАСКО самостійно – 12,35%. Структура страхового навантаження включає в себе агентську винагороду, тому витрати рівні: і при посередницькому продажі, і при самостійному. Але при тому, що ймовірність самостійного продажу низька, доведено ефективність передачі функцій продажу КАСКО на аутсорсинг.

Приймаючи рішення про ефективність передачі окремих функцій на аутсорсинг, страхова компанія порівнює, наскільки ефективний цей захід відносно до самостійної реалізації даної функції.

Дані про співвідношення витрат і доходів при самостійному здійсненні функції продажу страхового поліса КАСКО в порівнянні з передачею її посереднику, наведені в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Співвідношення доходів і витрат страховика в разі передачі функції продажу страхового поліса КАСКО на аутсорсинг або її самостійної реалізації [сформовано автором на основі [14, 32]]

Сценарій	Аутсорсинг			Самостійно		
	Подія	Дохід	Витрати	Подія	Дохід	Витрати
Песимістичний	Дії зі злочинними намірами	145062,82	$\geq 5646204,88$	Не продано	0	0
Оптимістичний	Виконав зобов'язання	145062,82	23614,88	Продано	168 677,7	23614,88
Нейтральний	Не виконав завдання, але і не порушив нічого	0	0	Варіант відсутній	0	0

Отже, можна зробити такі висновки.

1. Ланцюги Маркова є простим і ефективним методом оцінки розміру ризиків при передачі функцій продажу на аутсорсинг.

2. Для ПрАТ «СГ «ТАС» більш вигідним варіантом виявилась передача функцій продажу страхового продукту КАСКО на аутсорсинг, чим самостійний продаж продукту. В протилежному випадку страхова компанія має високий ризик втрати обсягів продажу страхових полісів.

3. При тому, що аутсорсинг є вигідним для страховика, виялено ризик з ймовірністю 6,52%, що аутсорсер скористається своїм положенням та буде діяти зі злочинними намірами. Тому, з даного розрахунку, можна зробити припущення, щодо різниці цілей та конфлікту інтересів між страхувальниками та посередниками.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження теоретико-методологічних аспектів оцінки та управління ризиками страхової організації можна зробити наступні висновки та узагальнення:

1. Теорія щодо визначення термінів «ризик» та «ризик-менеджмент» по відношенню до страхових компаній знаходиться на стадії розгортання, що пояснює неоднозначність підходів до тлумачення даних понять у наукових публікаціях. Співставивши класифікацію ризиків, яку пропонує Нацкомфінпослуг, з тією, яка представлена у Solvency II, можна зробити висновок, що під час створення класифікації ризиків Нацкомфінпослуг за основу було взято класифікацію за Solvency II, однак, не було зазначено ризик ліквідності. Узагальнено основні принципи управління ризиками.

2. Розглянуто механізм ризик-менеджменту у страхових компаніях і визначено основні етапи ідентифікації ризику та методи оцінки. Найпопулярнішими кількісними методами оцінки для подальшого управління фінансовими ризиками страхових компаній є VaR-методика, методики, основою яких є розрахунок показників Expected Shortfall, EVA, RAROC та методи оцінки ризиків при передачі ряду функцій на аутсорсинг.

3. У результаті проведеного дослідження діяльності та наявних ризиків ПрАТ «СГ «ТАС» за 2015-2017 рр. було встановлено наступне:

- виявлено переважання темпу приросту виплат по обов'язковому страхуванню над преміями, що вказує на необхідність збільшення надходжень платежів з цієї форми страхування за рахунок перегляду тарифної та маркетингової політик страховика або зменшення виплат за умови більш ретельної перевірки обставин страхових випадків;

- наявна структура страхового портфеля вказує про недостатню диверсифікованість та, як наслідок, наявний ризик розбалансованості портфелю страховика, так як у його структурі переважає найбільш ризикова галузь – страхування відповідальності (52,29%). У розрізі видів страхування – автомобільне страхування (68,77%), яке також має підвищену ризиковість;

- можемо зробити висновки щодо загальної ефективності діяльності СГ «ТАС», що підтверджується: наявністю прибутку за результатами діяльності; збільшенням обсягів страхових премій та страхових резервів, що вказує на розширення діяльності; надзвичайно мала частка кредиторської заборгованості в структурі пасиву, що вказує на незалежність страхової компанії від зовнішніх кредиторів; дотримання нормативів доходності та платоспроможності; результати оцінки фінансового потенціалу вказують на можливість компанії розвиватись тощо.

4. Експериментальне впровадження рейтингового методу оцінки ризиків СГ «ТАС» дало можливість зробити висновок, що протягом 2015-2017 рр. були наявні стабільні значення ризику неправильного формування резервів та ризику неспівпадіння законодавства різних країн, а також повністю були відсутні кредитний ризик, ризик шахрайства, а також ризики, пов'язані зі зміною законодавства.

5. Для підвищення ефективності управління ризиками в страховому бізнесі на підставі оцінки ризиків передачі функцій страховика на аутсорсинг запропоновано використання методу ланцюгів Маркова. Даний метод виявився ефективним і простим в розрахунку ймовірностей доходів, витрат і збитків при різних варіантах поведінки посередників. Для ПрАТ «СГ «ТАС» аутсорсинг є менш ризикованим, чим самостійний продаж страхових продуктів. В протилежному випадку страхова компанія має високий ризик втрати обсягів продажу страхових полісів. Також, виялено ризик з ймовірністю 6,52%, що аутсорсер скористається своїм положенням та буде діяти зі злочинними намірами. Тому, з даного розрахунку, можна зробити припущення, щодо різниці цілей та конфлікту інтересів між страхувальниками та посередниками, що стане основою подальших досліджень.

Отже, в результаті проведених розрахунків доведено, що даний метод демонструє оцінку рівня ризиків для страховика при передачі функцій на аутсорсинг та самостійного продажу страхових продуктів з метою скорочення рівня злочинності з боку посередників та підвищення якості надання страхових послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Kriele M., Wolf J.* Value-Oriented Risk Management of Insurance Companies. Springer Verlag Berlin Heidelberg, 2012. 333 p.
2. Solvency II Glossary / European Commission: офіційний сайт. URL: www.ec.europa.eu.
3. *Баранов А. Л.* Методологічні основи управління ризиками страхової компанії *Фінанси, облік і аудит*. 2014. №1. С. 22-34.
4. *Братюк В. П., Байса К. Ю.* Особливості процесу управління ризиками, прийнятими на страхування *Економічний аналіз*. 2014. №17(1). С. 112-119.
5. *Ваніна Д.* Методи управління ризиками в страхових організаціях *Науковий вісник [Одеського національного економічного університету]*. 2015. № 3.– С. 16-28.
6. *Вітлінський В., Великоіваненко Г. І.* Ризикологія в економіці та підприємстві : монографія. Київ : КНЕУ, 2004. 480 с.
7. *Гришинская А. В.* Финансовые риски страховой компании: меры по снижению / Электронный научный журнал «Apriori. Серия: Гуманитарные науки»: офіційний сайт. URL: <http://apriori-journal.ru/seria1/2-2017/Grishinskaya.pdf>.
8. Директива ЄС 2009/138/ЄС / Європейський парламент та рада: офіційний сайт. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32009L0138>.
9. *Жабинець О. Й.* Проблема класифікації ризиків страхових компаній: наукові підходи та законодавчі ініціативи в умовах євроінтеграції *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія економічна*. 2013. №2. С. 38-46.
10. *Житар М.* Методичні аспекти управління ризиками страхових компаній *Схід*. 2016. № 1. С. 13-17.
11. *Лабушева Я. Г.* Оценка рисков страховой компании для принятия управленческих решений *Вестник экономики, права и социологии*. 2015. №2. С. 50-53.

12. Лук'янова В. В., Головач Т. В. Економічний ризик: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2007. 464 с.
13. Назарова В. В., Матвеева Е. А. Концепция риск-менеджмента в страховых организациях *Научный журнал НИУ ИТМО. Серия «Экономика и экологический менеджмент»*. 2014. № 4. С. 258-275.
14. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: офіційний сайт. URL: <http://nfp.gov.ua/>
15. Ненно І. М. Фінансове забезпечення розвитку страховика *Культура народів Причорномор'я*. 2008. № 151. С. 7-11.
16. Обухова А. С. Управление финансовыми рисками страховой организации *Известия Юго-Западного государственного университета*. 2016. № 1(64). С. 136-143.
17. ПрАТ «СГ «ТАС»: офіційний сайт. URL: <https://sgtas.com.ua/ua/>
18. Приказюк Н. В., Білокінь Л. О. Теоретичне упорядкування методів та інструментів фінансового ризик-менеджменту страхових компаній *Економічний аналіз*. 2017. Том 27. №1. С. 139-149.
19. Пікус Р. В. Управління фінансовими ризиками : навч. посіб. Київ: Знання, 2010. 598 с.
20. Про затвердження Вимог до організації і функціонування системи управління ризиками у страховика: розпорядження Нацкомфінпослуг від 04.02.2014 № 295. URL.: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0344-14>.
21. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 № 877–V. URL.: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/877-16> (дата звернення 29.10.2018)
22. Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності: Закон України від 01.12.2005 № 3164–IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3164-15> (дата звернення 26.10.2018)
23. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр> (дата звернення 23.10.2018)
24. Скопенко Н. С., Пьянкова О. В. Теоретико-методологічні засади ризик-

менеджменту як інструменту управління господарським ризиком підприємства *Економіка і організація управління*. 2014. №1-2. С. 238-245.

25. Слепухина Ю. Э. Риск-менеджмент на финансовых рынках: учебн. пос. / за науч. ред. А. Ю. Казак. Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 2015. 216 с.

26. Сокиринська І. Г., Журавльова Т. О., Аберніхіна І. Г. Страховий менеджмент: навч. посіб. Дніпропетровськ: Пороги, 2016. 300 с.

27. Страхування : підручник Вид. 2-ге, переробл. і доповн. / С. С. Осадець, Т. М. Артюх, В. Л. Бабко [та ін.]. Київ: КНЕУ, Укр. фін.-банк. школа, 2002. 599 с.

28. Страхование: учебник Изд. 2-е, перераб. и доп. / под ред. Т. А. Федоровой. Москва : Экономистъ, 2004. 875 с.

29. Страхування: теорія та практика: навч.-метод. посіб. / Н. М. Внукова, В. І. Успенко, Л. В. Временко [та ін.]; / за заг. ред. Н. М. Внукової. Харків : Бурун Книга, 2004. 376 с.

30. Тарасюк Г. М., Поліщук Д. І. Управління підприємницькими ризиками в процесі обґрунтування господарських рішень *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки*. 2015. № 1. С. 127-134.

31. Федулова І. В. Ідентифікація ризиків як складова ризик-менеджменту *Інтелект XXI*. 2016. № 4. С. 29-45.

32. Форіншурер: офіційний сайт. URL: <http://forinsurer.com>

33. Черкаський І. Б., Ремньова Л. М., Лебединська Л. Д. Управління ризиками діяльності страхових компаній в контексті економічної безпеки *Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління. Серія 1: Економіка*. 2013. №4. С. 16-23.

34. Черчик Л. М., Івашкевич І. М., Бегун С. І. Система ризик-менеджменту підприємства: сутність та складові *Економічний форум*. 2017. № 1. С. 178-184.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А.1

Погляди науковців та тлумачення у нормативно-правових документах поняття «ризик»

Джерело	Значення поняття «ризик»
Г. М. Тарасюк [30, с. 127]	ймовірність чи загроза втрати підприємствами частини своїх ресурсів, недоотримання доходів чи виникнення додаткових витрат у результаті здійснення певної виробничої і фінансової діяльності
Н. М. Внукова В. І. Успенко Л. В. Временко [29, с. 5]	небезпека виникнення непередбачуваних витрат у зв'язку із випадковими обставинами змін економічної діяльності
В. В. Вітлінський [6, с. 5]	економічна категорія, яка відображає особливості сприйняття зацікавленими суб'єктами економічних відносин об'єктивно існуючих невизначеності та конфліктності, іманентних процесам цілепокладання, управління, прийняття рішень, оцінювання, що обтяжені можливими загрозами і невикористаними можливостями
М. О. Житар [10, с. 14]	двовимірна величина, що характеризує ймовірність і обсяг втрат, викликаних невизначеністю, яка супроводжує діяльність організації
Р. В. Пікус [19, с. 13]	ймовірність настання певної події, результатом якої можуть бути втрати очікуваної економічної (фінансової) користі або прями збитки
Ю. Е. Слепухіна [25, с. 18]	суб'єктивна оцінка об'єктивної невизначеності, що описує множинність змін рівноваги стійкості соціально-економічної системи і виражена у формі функції випадкової події
Т. А. Федорової [28, с. 95-97]	1) імовірнісний розподіл результатів господарської діяльності суб'єкта; 2) розподіл ймовірностей несприятливих результатів; 3) відхилення фактичних результатів від їх планових очікувань
Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007р. № 877 [21]	кількісна міра безпеки, що враховує ймовірність виникнення негативних наслідків від здійснення господарської діяльності та можливий розмір втрат від них
Закон України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» від 01.12.2005р. № 3164 [22]	можливість виникнення та ймовірні масштаби наслідків негативного впливу впродовж певного часу
Директива ЄС 2009/138/ЄС [8]	зміна вартості позитивна чи негативна у зв'язку з відхиленням від очікуваного значення

ДОДАТОК А.2

Класифікація ризиків страхових компаній відповідно до розпорядження Нацкомфінпослуг від 04.02.2014 № 295 [20]

Види ризику	Сфера діяльності страхової компанії	Підвиди ризику
Андеррайтинговий ризик	Ризикове страхування	1) ризик недостатності премій і резервів 2) катастрофічний ризик
	Страхування життя	1) ризик збільшення рівня смертності 2) ризик збільшення тривалості життя 3) ризик непрацездатності та шкоди здоров'ю 4) ризик зростання витрат на ведення справи 5) ризик зміни розміру ануїтетів 6) ризик розірвання договорів 7) катастрофічний ризик
Ринковий ризик	Ризикове страхування та страхування життя	1) ризик інвестицій в акції 2) ризик процентної ставки 3) валютний ризик 4) ризик спреду 5) майновий ризик 6) ризик ринкової концентрації
Ризик дефолту контрагента	Ризикове страхування та страхування життя	–
Операційний ризик	Ризикове страхування та страхування життя	–

ДОДАТОК Б

Тлумачення поняття «ризик-менеджмент»

Вчені	Поняття «ризик-менеджменту»
О. А. Устенко [34, с. 180]	процес впливу на суб'єкт господарювання, при якому забезпечується максимально широкий діапазон охоплення ризиків, їх обґрунтоване прийняття та зведення ступеня їх впливу до мінімальних меж, а також розробка стратегії поведінки в разі реалізації конкретних видів ризику
В. М. Гранатуров [34, с. 180]	сукупність методів, прийомів, заходів, що дозволяють прогнозувати настання ризикованих подій, вживати заходів щодо виключення або зниження негативних наслідків їх настання
Д. А. Штефаніч [34, с. 180]	сукупність дій економічного, організаційного та технічного характеру, спрямованих на визначення видів, факторів, джерел ризику, оцінку їх величини, розробку та реалізацію заходів щодо зменшення рівня та запобігання можливих втрат
Н. С. Скопенко [24, с. 239]	процес впливу на об'єкт господарювання, при якому забезпечується охоплення максимально широкого діапазону можливих ризиків і використання всіх методів впливу на них в процесі прийняття управлінських рішень та зведення ступеню впливу виявлених ризиків до мінімальних або прийнятних меж. Результатом цих дій стає розробка стратегії поведінки об'єкта управління у разі настання конкретних подій, які викликають дію різних видів ризик
І. В. Федуллова [31, с. 32]	систематичне застосування управлінських механізмів (політик, рішень, процедур та ін.) і передового досвіду в з'ясуванні контексту, ідентифікації, аналізуванні, атестуванні, обробленні, моніторингу та ревізуванні ризиків, а також при проведенні консультацій та здійсненні інформаційної взаємодії. Він використовує комплекс інструментів і механізмів на різних стадіях діяльності організації.
В. П. Братюк [4, с. 115]	сукупність послідовних заходів антиризикової діяльності, застосування яких має комплексний, системний характер і є фактором підвищення надійності захисту від настання страхових випадків
А. Л. Баранов [3, с. 25]	цілеспрямована діяльність компанії щодо ідентифікації, оцінювання та контролю за ризиками, які можуть завдати небезпеки ресурсам страхової компанії або її здатності виконувати страхові зобов'язання та приносити прибуток. Ця діяльність дозволяє звести до мінімуму ймовірність реалізації ризиків і розроблення можливих сценаріїв дій щодо їх уникнення, мінімізації та фінансування
Розпорядження Нацкомфінпослуг «Про затвердження Вимог до організації функціонування системи управління ризиками у страховика» від 04.02.2014 № 295 [20]	процес, спрямований на виявлення, визначення, оцінку та врегулювання ризиків, а також контроль за дотриманням допустимих меж ризиків

ДОДАТОК В

Погляди науковців на кількість та склад етапів процесу управління ризиками

Науковці	Етапи
А. Л. Баранов [3, с. 25]	<ol style="list-style-type: none"> 1) ідентифікація ризику; 2) оцінювання ризику; 3) контроль за ризиком.
Л. М. Черчик [34, с. 182]	<ol style="list-style-type: none"> 1) ідентифікація ризику; 2) якісна оцінка ризику; 3) кількісна оцінка ризику; 4) обґрунтування методів уникнення або мінімізації ризику
Ю. Е. Слепухіна [25, с. 115]	<ol style="list-style-type: none"> 1) ідентифікація ризику; 2) оцінка ризику; 3) передача ризику; 4) фінансування ризику.
В. В. Назарова Е. А. Матвєєва [13, с. 263] А. С. Обухова [16, с. 137] І. Г. Сокиринська Т. О. Журавльова І. Г. Аберніхіна [26, с. 225]	<ol style="list-style-type: none"> 1) виявлення ризиків, що передбачає ідентифікацію ризиків за сферами їх виникнення; 2) оцінка ризиків; 3) управління ризиками; 4) моніторинг і контроль ризиків.
В. П. Братюк [4, с. 115]	<ol style="list-style-type: none"> 1) визначення видів ризиків, які приймаються на страхування; розробка і затвердження правил страхування; 2) андеррайтинг (ідентифікація та комплексний аналіз ризиків – визначення джерел та факторів ризику, оцінка ймовірності настання страхового випадку); 3) розробка заходів щодо управління страховими ризиками: зменшення ризику, збереження ризику або передача ризику; 4) реалізація заходів управління страховими ризиками; 5) контроль ризиків та оцінка ефективності управління страховими ризиками (розрахунок фактичної частоти настання страхових подій; визначення рівня збитковості страхової суми).
Н. С. Скопенко [24, с. 240]	<ol style="list-style-type: none"> 1) визначення мети ризикованих подій; 2) діагностика проблеми; 3) аналіз ризику (якісна та кількісна оцінка); 4) визначення ризик-позиції компанії на основі результатів оцінки ризиків; 5) розробка та впровадження програми дій щодо коригування ступеня ризику; 6) моніторинг, контроль та коригування процесу управління ризиками.

ДОДАТОК Д

Погляди різних дослідників щодо методів та інструментів фінансового ризик-менеджменту страхових компаній

Науковець	Методи	Інструменти
С. С. Осадець [27, с. 142] А. Л. Баранов [3, с. 30] М. О. Житар [10, с. 15]	1) уникнення ризику; 2) зменшення (мінімізація) ризику; 3) обмеження ризику; 4) розсіювання ризику.	1) співстрахування; 2) перестрахування; 3) створення резервного фонду; 4) нормування; 5) диверсифікація.
В. М. Гранатуров [18, с. 142] Н. С. Скопенко [24, с. 242-243] Д. А. Ваніна [5, с. 22]	1) уникнення ризику; 2) зниження ступеня ризику; 3) прийняття ризику; 4) передача ризику;	1) лімітування; 2) диверсифікація; 3) резервування коштів; 4) співстрахування; 5) перестрахування.
Г. В. Чернова [18, с. 142]	1) відмова від ризику; 2) прийняття ризику; 3) розподіл ризику; 4) передача ризику.	1) зменшення розміру збитків; 2) зниження частоти збитку; 3) перестрахування.
В. В. Вітлінський [18, с. 142]	1) аналіз ризику; 2) розподіл ризику; 3) зменшення ризику.	1) створення резервів; 2) нормування; 3) хеджування; 4) диверсифікація.
С. В. Карташов [18, с. 142]	1) уникнення ризику; 2) зменшення ризику; 3) локалізація ризику; 4) трансфер ризику; 5) поділ ризику.	1) співстрахування; 2) формування резервного фонду; 3) перестрахування; 4) диверсифікація.
І. Г. Сокиринська Т. О. Журавльова І. Г. Аберніхіна [26, с. 226]	1) уникнення та зниження ризику. 2) втримання ризику. 3) передачі ризику	1) відмову від ризику; 2) диверсифікація; 3) проведення превентивних заходів; 4) створення цільових резервів та фондів; 5) самострахування; 6) кептивне страхування; 7) участь у відповідальності за ризик (франшиза). 8) страхування; 9) кредит; 10) хеджування, сек'юритизація.

ДОДАТОК Ж.1

Динаміка страхових премій та виплат СГ «ГАС» за 2015-2017 рр.
за формами страхування, тис. грн.

Форма	2015	2016	2017	Відхилення 2016 р. від 2015 р.		Відхилення 2017 р. від 2015 р.	
				тис. грн.	темп приросту, %	тис. грн.	темп приросту, %
Премії							
Добровільне	222610	309177	454640	86567	39	232030	104
Обов'язкове	402987	473377	569222	70390	17	166236	41
Усього	625597	782554	1023862	156957	25	398266	64
Виплати							
Добровільне	86942	91011	147134	4070	5	60192	69
Обов'язкове	125493	171212	224203	45719	36	98710	79
Усього	212435	262224	371337	49789	23	158902	75

ДОДАТОК Ж.2

Динаміка страхових премій СГ «ТАС» за 2015-2017 рр. за галузями та видами страхування, млн. грн.

Вид	2015	2016	2017	Відхилення 2016 р. від 2015 р.		Відхилення 2017 р. від 2015 р.	
				млн. грн.	темп приросту, %	млн. грн.	темп приросту, %
Майнове страхування							
КАСКО	78,8	114,1	168,7	35	45	90	114
Страхування майна	16,7	30,8	42	14	84	25	151
Страхування від вогню	16,4	30,5	36,7	14	86	20	124
Усього	111,9	175,4	247,4	64	57	136	121
Особисте страхування							
Добровільне медичне страхування	44,3	40,5	58,2	-4	-9	14	31
Страхування медичних витрат	16,3	30,7	50,0	14	88	34	207
Усього	60,6	71,2	108,2	11	17	48	79
Страхування відповідальності							
Зелена карта	222,9	251,2	245,1	28	13	22	10
ОСЦПВ	171,7	207,8	290,3	36	21	119	69
Усього	394,6	459,0	535,4	64	16	141	36
Інші види страхування							
Усього	58,5	77,0	132,9	19	32	74	127
Загальний обсяг премій	625,6	782,6	1023,9	157	25	398,3	64

ДОДАТОК Ж.3

Динаміка виплат страхових сум та страхових відшкодувань з видів добровільного страхування, інших, ніж страхування життя ПрАТ «СГ «ТАС» за 2015-2017 рр., тис. грн.

Види страхування	2015	2016	2017	Абсолютне відхилення (+,-)		Відносне відхилення, %	
				2016/2015	2017/2016	2016/2015	2017/2016
Страхування від нещасних випадків	600,06	568,29	819,74	-31,77	251,45	-5,3	44,2
Медичне страхування	28821,4	25267,4	32968,35	-3553,97	7700,95	-12,3	30,5
Страхування здоров'я на випадок хвороб	283,96	608,52	887,81	324,56	279,29	114,3	45,9
Страхування наземного транспорту (крім залізничного)	47754,3	53942,7	87526,25	6188,42	33583,54	13,0	62,3
Страхування вантажів та багажу	50,86	96,75	1330,96	45,89	1234,21	90,2	1275,7
Страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	114,40	213,91	757,64	99,51	543,73	87,0	254,2
Страхування майна	1088,98	1730,71	4589,18	641,73	2858,47	58,9	165,2
Страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту	1463,36	2934,07	3564,74	1470,71	630,67	100,5	21,5
Страхування відповідальності перед третіми особами	1908,40	259,66	593,24	-1648,74	333,58	-86,4	128,5
Страхування медичних витрат	4855,93	5304,51	14024,85	448,58	8720,34	9,2	164,4
Страхування сільськогосподарської продукції	0,00	84,72	71,07	84,72	-13,65	0	-16,1
Всього:	86941,6	91011,3	147133,83	4069,64	56122,58	4,7	61,7

ДОДАТОК Ж.4

Динаміка виплат страхових сум та страхових відшкодувань з видів
 обов'язкового страхування, інших, ніж страхування життя ПрАТ «СГ «ТАС»
 за 2015-2017 рр., тис. грн.

Види страхування	2015	2016	2017	Абсолютне відхилення (+,-)		Відносне відхилення, %	
				2016/ 2015	2017/ 2016	2016/ 2015	2017/ 2016
Особисте страхування від нещасних випадків на транспорті	119,5	57,3	421,48	-62,2	364,18	-52,05	635,6
Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (за внутрішніми договорами)	59306,8	77462,9	128284,2	18156,1	50821,3	30,61	65,61
Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (за міжнародними договорами)	66067	93594,9	95390,01	27527,9	1795,11	41,67	1,92
Страхування предмета іпотеки	0	97,2	107,2	97,2	10	0,00	10,29
Всього:	125493,3	171212,3	224202,9	45719	52990,6	36,43	30,95

ДОДАТОК Ж.5

Структура страхового портфелю ПрАТ «СГ «ТАС» по страховим преміям
за 2015-2017 рр., %

Вид страхування	2015	2016	2017	Відхилення 2016 р. від 2015 р.	Відхилення 2017 р. від 2015 р.
Зелена карта	36,70	32,92	23,94	-3,78	-12,76
ОСЦПВ	28,28	27,22	28,35	-1,06	0,07
КАСКО	12,97	14,94	16,48	1,97	3,51
Добровільне медичне страхування	7,30	5,31	5,68	-1,99	-1,62
Страхування майна	2,74	4,04	4,10	1,3	1,36
Страхування медичних витрат	2,68	4,03	4,88	1,35	2,2
Страхування від вогню	2,69	3,99	3,58	1,3	0,89
ДСЦПВ	1,77	2,21	12,98	0,48	11,21
Інші види	4,86	5,34	23,94	-3,78	19,08
Усього	100,0	100,0	100	x	x

ДОДАТОК И.1

Динаміка фінансових результатів ПрАТ «СГ «ТАС» за 2015-2017 рр., тис. грн. [17]

Стаття звіту про фінансовий результати	2015	2016	2017	Відхилення 2016 р. від 2015 р.		Відхилення 2017 р. від 2015 р.	
				тис. грн.	темп приросту, %	тис. грн.	темп приросту, %
Чисті зароблені страхові премії	495349	618737	810712	123388	24,91	315363	63,66
Премії підписані, валова сума	607382	763237	1023863	155855	25,66	416481	68,57
Премії, передані у перестраховання	-66163	-96590	111807	-30427	45,99	177970	-268,99
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	50234	63016	96332	12782	25,44	46098	91,77
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	4364	15106	-5012	10742	246,15	-9376	-214,85
Собівартість реалізованої продукції	-90886	-115329	-206278	-24443	26,89	-115392	126,96
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	-212435	-262223	371337	-49788	23,44	583772	-274,80
Валовий прибуток	192028	241185	233097	49157	25,60	41069	21,39
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	-27022	-52506	-65595	-25484	94,31	-38573	142,75
Зміна інших страхових резервів, валова сума	-49702	-55259	-118537	-5557	11,18	-68835	138,50
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	22680	2753	52942	-19927	-87,86	30262	133,43
Інші операційні доходи	44321	50967	52749	6646	15,00	8428	19,02
Адміністративні витрати	-95659	-114395	-171956	-18736	19,59	-76297	79,76
Витрати на збут	-1319	-1627	-4040	-308	23,35	-2721	206,29
Інші операційні витрати	-35248	-43447	-56417	-8199	23,26	-21169	60,06
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	77101	80177	-12162	3076	3,99	-89263	-115,77
Інші фінансові доходи	46665	92257	97326	45592	97,70	50661	108,56
Інші доходи	227748	90939	5131	-136809	-60,07	-222617	-97,75
Фінансові витрати	0	-1	-487	-1	0,00	-487	0,00
Інші витрати	-346102	-89593	-10	256509	-74,11	346092	-100,00
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	5412	173779	89798	168367	3110,99	84386	1559,24
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-15742	-19467	-26847	-3725	23,66	-11105	70,54
Чистий фінансовий результат: прибуток	0	154312	62951	154312	0,00	62951	0,00
збиток	-10330	0		-10330	100,00	10330	-100,00

ДОДАТОК И.2

Аналітичний баланс ПрАТ «СГ «ТАС» за 2015-2017 рр., тис. грн. [17]

Статті балансу	2015		2016		2017		Відхилення 2016 р. від 2015 р.		Відхилення 2017 р. від 2015 р.	
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	темپ приросту, %	тис. грн.	темп приросту, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Актив										
I. Необоротні активи										
Нематеріальні активи	1968	0,31	1619	0,19	1538	0,13	-349	-17,73	-430	-21,85
Основні засоби	73754	11,71	80018	9,25	86593	7,48	6264	8,49	12839	17,41
Інші фінансові інвестиції	152747	24,26	166711	19,28	176711	15,26	13964	9,14	23964	15,69
Довгострокова дебіторська заборгованість	117190	18,61	0	0,00	0	0,00	-117190	-100,00	-117190	-100,00
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	0	0,00	172610	19,96	195399	16,88	172610	0,00	195399	0,00
Інші необоротні активи	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Усього за розділом I	345659	54,89	420958	48,68	486241	41,99	75299	21,78	140582	40,67
II. Оборотні активи										
Запаси	2441	0,39	2279	0,26	2229	0,19	-162	-6,64	-212	-8,68
Виробничі запаси	2394	0,38	2279	0,26	2229	0,19	-115	-4,80	-165	-6,89
Товари	47	0,01	0	0,00	0	0,00	-47	-100,00	-47	-100,00
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	59943	9,52	81646	9,44	130740	11,29	21703	36,21	70797	118,11

Продовження додатку И.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Дебіторська заборгованість за розрахунками:										
за виданими авансами	3456	0,55	1779	0,21	2854	0,25	-1677	-48,52	-602	-17,42
з нарахованих доходів	8734	1,39	10112	1,17	8718	0,75	1378	15,78	-16	-0,18
Інша поточна дебіторська заборгованість	5009	0,80	10847	1,25	7531	0,65	5838	116,55	2522	50,35
Гроші та їх еквіваленти	146387	23,25	261115	30,19	395521	34,16	114728	78,37	249134	170,19
Готівка	0	0,00	0	0,00	1	0,00	0	0,00	1	0,00
Рахунки в банках	146386	23,25	261114	30,19	395520	34,16	114728	78,37	249134	170,19
Витрати майбутніх періодів	189	0,03	340	0,04	357	0,03	151	79,89	168	88,89
Частка перестраховика у страхових резервах	57890	9,19	75749	8,76	123679	10,68	17859	30,85	65789	113,64
резервах незароблених премій	11562	1,84	26668	3,08	21656	1,87	15106	130,65	10094	87,30
інших страхових резервах	46328	7,36	49081	5,68	102023	8,81	2753	5,94	55695	120,22
Усього за розділом II	284049	45,11	443867	51,32	671629	58,01	159818	56,26	387580	136,45
Баланс	629708	100,00	864825	100,00	1157870	100,00	235117	37,34	528162	83,87
Пасив										
I. Власний капітал										
Зареєстрований (пайовий) капітал	102000	16,20	102000	11,79	102000	8,81	0	0,00	0	0,00
Капітал у дооцінках	33467	5,31	33467	3,87	33467	2,89	0	0,00	0	0,00
Резервний капітал	5327	0,85	5327	0,62	13042	1,13	0	0,00	7715	144,83
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	70993	11,27	206982	23,93	288144	24,89	135989	191,55	217151	305,88
Інші резерви	65 144	10,35	39521	4,57	13555	1,17	-25623	-39,33	-51589	-79,19
Усього за розділом I	276931	43,98	387297	44,78	450208	38,88	110366	39,85	173277	62,57

Продовження додатку И.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення										
Довгострокові забезпечення	2597	0,41	2736	0,32	3852	0,33	139	5,35	1255	48,32
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	2597	0,41	2736	0,32	3852	0,33	139	5,35	1255	48,32
Страхові резерви, у т.ч.	328656	52,19	446932	51,68	661800	57,16	118276	35,99	333144	101,37
резерв збитків або резерв належних виплат	157950	25,08	213210	24,65	331747	28,65	55260	34,99	173797	110,03
резерв незароблених премій	170706	27,11	233721	27,03	330053	28,51	63015	36,91	159347	93,35
Усього за розділом II	331253	52,60	449668	52,00	665652	57,49	118415	35,75	334399	100,95
III. Поточні зобов'язання і забезпечення										
Поточна кредиторська заборгованість за:	21368	3,39	27642	3,20	41003	3,54	6274	29,36	19635	91,89
товари, роботи, послуги	14884	2,36	17462	2,02	23249	2,01	2578	17,32	8365	56,20
розрахунками з бюджетом	982	0,16	3668	0,42	8660	0,75	2686	273,52	7678	781,87
у тому числі з податку на прибуток	-577	-0,09	1822	0,21	7196	0,62	2399	-415,77	7773	-1347,14
розрахунками зі страхування	12	0,00	7	0,00	2	0,00	-5	-41,67	-10	-83,33
розрахунками з оплати праці	39	0,01	17	0,00	14	0,00	-22	-56,41	-25	-64,10
одержаними авансами	5451	0,87	6488	0,75	9078	0,78	1037	19,02	3627	66,54
Доходи майбутніх періодів	51	0,01	71	0,01	911	0,08	20	39,22	860	1686,27
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	0	0,00	147	0,02	0	0,00	147	0,00	0	0,00
Інші поточні зобов'язання	105	0,02	0	0,00	96	0,01	-105	-100,00	-9	-8,57
Усього за розділом III	21524	3,42	27860	3,22	42010	3,63	6336	29,44	20486	95,1
Баланс	629708	100,00	864825	100,00	1157870	100,00	235117	37,34	528162	83,87

ДОДАТОК К

Динаміка показників фінансової стійкості ПрАТ «СГ «ТАС» за 2015-2017 рр.

Показник	2015	2016	2017	Відхилення 2016 від 2015		Відхилення 2017 від 2016	
				+, -	темп приросту, %	+, -	темп приросту, %
Коефіцієнт автономії	0,44	0,45	0,39	0,01	2,27	-0,06	-13,33
Коефіцієнт фінансової залежності	2,27	2,23	2,57	-0,04	-1,76	0,34	15,25
Коефіцієнт маневреності капіталу	0,95	1,07	1,40	0,12	12,63	0,33	30,84
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,79	0,81	0,64	0,02	2,53	-0,17	-20,99
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,56	0,55	0,61	-0,01	-1,79	0,06	10,91
Коефіцієнт обігу активів	0,79	0,72	0,70	-0,07	-8,86	-0,02	-2,78
Коефіцієнт обігу власного капіталу	1,79	1,60	1,80	-0,19	-10,61	0,2	12,50
Рівень страхових резервів	0,52	0,52	0,57	0	0,00	0,05	9,62
Співвідношення суми страхових премій та страхових резервів	1,51	1,38	1,23	-0,13	-8,61	-0,15	-10,87
Співвідношення оборотного та необоротного капіталу	0,82	1,05	1,38	0,23	28,05	0,33	31,43

ДОДАТОК Л

Динаміка коефіцієнту платоспроможності та оцінка дотримання умов платоспроможності ПрАТ «СГ «ТАС»
за 2015-2017 рр., тис. грн.

Показник	2015	2016	2017	Абсолютне відхилення			Темп приросту		
				2016/2015	2017/2016	2017/2015	2016/2015	2017/2016	2017/2015
Сума страхових премій	607	763	1024	156	261	417	26	34	69
Сума страхових премій переданих на перестраховання	66	97	112	31	15	46	46	16	69
Нормативний запас	103,38	128,68	174,24	25,30	45,56	70,86	24	35	69
Загальна сума активів	629,70	864,80	1157,87	235,10	293,07	528,17	37	34	84
Сума нематеріальних активів	1,97	1,62	1,54	-0,35	-0,08	-0,43	-18	-5	-22
Загальна сума зобов'язань	353,00	447,50	707,66	94,50	260,16	354,66	27	58	100
Фактичний запас	274,73	415,68	448,67	140,95	32,99	173,94	51	8	63
Коефіцієнт платоспроможності	2,66	3,23	2,58	0,57	-0,66	-0,08	22	-20	-3

ДОДАТОК М.1

Рейтинговий метод оцінки ризиків страховика [11]

Група ризику	Ознака ризику	Значення				Загальний бал
		Бал 0	Бал 1	Бал 2	Вага ознаки	
1	2	3	4	5	6	7
1. Бізнес-ризика						
1.1. Ризик незбалансованості страхового портфелю	Частка корпоративного страхування в портфелі (коефіцієнт: збір страхових премій за договорами з юр. особами / загальний збір страхових премій)	10-30%	40-60%	більше 60%; менше 10%	6	
1.2. Андеррайтерський ризик	Високий коефіцієнт виплат: страхові виплати +\– зміна резервів збитків / страхові премії +\– зміна резерву незаробленої премії (кількість виплат з урахуванням зміни резервів)	20-40%	0-20%; 40-70%	більше 70%	9	
2. Кредитні ризика						
2.1. Ризик використання позикового капіталу	Загальний позиковий капітал / загальні активи	менше 5%	5-10%	більше 10%	7	
	Загальний позиковий капітал / прибуток до оподаткування	менше 1	1-3	більше 3	7	
3. ALM (управління активами та пасивами)						
3.1. Інвестиційні ризика	Коефіцієнт: прибуток від інвестицій / збір страхових премій	більше 8%	4-8%	менше 4%	7	
	Коефіцієнт рентабельності інвестиційної діяльності: прибуток від інвестицій / інвестиції	більше 12 %	5-12%	менше 5%	8	

Продовження додатку М.1

1	2	3	4	5	6	7
4. Ринкові ризики						
4.1. Ризик зниження частки ринку	Наявність каналів продажів, на через які надходить більше 40% зборів (коефіцієнт: кількість договорів страхування, укладених через канал продажу / кількість укладених договорів страхування всього за період)	немає	на 1 канал більше 40%	на 1 канал більше 70%	5	
4.2. Ризик спаду на ринку	Спад в об'ємі продажів автомобілей (якщо доля КАСКО и ОСЦПВ у страховому портфелі більше 40%)	менше 15%	15-35%	більше 35%	3	
	Спад в об'ємі продажів нерухомості (якщо доля страхування майна фіз. осіб та іпотечного страхування більше 10%)	менше 15%	15-35%	більше 35%	2	
5. Ризик ліквідності						
5.1. Ризик неправильного формування (розрахунку) резервів	коефіцієнт: сформовані страхові резерви на певну дату / страхові премії по договорам, укладеним на певну дату	більше 0,7	0,5-0,6	менше 0,5	6	
6. Правовий ризик						
6.1. Ризик зміни законодавства	Невідповідність актуалізації документів, які надаються Регулятору (правила страхування, облікова політика, методики тощо), змінам законодавства	відповідає	–	не відповідає	5	
6.2. Ризик неспівпадіння законодавства різних країн	Володіння нерезидентом більше 25% акцій (долі) в СК	менше 25 %	25-50%	більше 50%	4	

Продовження додатку М.1

1	2	3	4	5	6	7
7. Комплаєнс ризик (ризик, характерні системі внутрішнього контролю організації)						
7.1. Ризик недотримання законодавства (у т.ч. по фінансовим нормативам)	Кількість приписів, виданих Регулятору за попередні 5 років	менше 10	10-20	більше 20	8	
	Коефіцієнт: кількість скарг на компанію в орган страхового нагляду / кількість договорів	менше 0,1%	0,1-0,5 %	більше 0,5%	7	
	Коефіцієнт: сума штрафів, пені, неустойок / збір страхових премій	0	0-0,01%	більше 0,01%	4	
8. Репутаційний ризик						
8.1. Ризик втрати фінансової стійкості	коефіцієнт: збір страхових премій / прибуток + власні кошти	менше 2	2-2,5	більше 2,5	9	
	рентабельність страхової діяльності (прибуток до оподаткування / збір страхових премій)	5-30%	0-5%; 30-40%	менше 0; більше 40%	8	
9. Операційний ризик						
9.1. Ризик шахрайства персоналу, страхувальників, контрагентів	Наявність регламентів протидії шахрайським операціям (в рамках Служби внутрішнього контролю / безпеки)	є	–	немає	7	

ДОДАТОК М.2

Основні групи ризиків, які мають вплив на діяльність страхової компанії

1. Бізнес-ризик:	а) ризик незбалансованості страхового портфелю; б) андеррайтерський ризик.
2. Кредитні ризик:	а) ризик використання позикового капіталу
3. Ризик управління активами та пасивами:	а) інвестиційні ризики
4. Ринкові ризик:	а) ризик зниження частки ринку; б) ризик спаду на ринку.
5. Ризик ліквідності:	а) ризик неправильного формування (розрахунку) резервів
6. Правовий ризик:	а) ризик зміни законодавства; б) ризик неспівпадіння законодавства різних країн.
7. Комплаєнс ризик (ризик, характерні системі внутрішнього контролю організації):	а) ризик недотримання законодавства (у т.ч. по фінансовим нормативам).
8. Репутаційний ризик:	а) ризик втрати фінансової стійкості
9. Операційний ризик:	а) ризик шахрайства персоналу, страхувальників, контрагентів.

ДОДАТОК М.3

Оцінка ризиків ПрАТ «СГ «ТАС» рейтинговим методом за 2015-2017 рр.

Група ризику	Вага ознаки	Значення по рокам			Отримані бали по рокам		
		2015	2016	2017	2015	2016	2017
1. Бізнес-ризик					12	12	21
1.1. Ризик незбалансованості страхового портфелю, %	6	9	9	8	2	2	2
1.2. Андеррайтерський ризик, %	9	38	40	64	0	0	1
2. Кредитні ризик					0	0	0
2.1. Ризик використання позикового капіталу	7	0	0	0	0	0	0
	7	0	0	0	0	0	0
3. ALM (управління активами та пасивами)					0	7	7
3.1. Інвестиційні ризик, %	7	8	5	6	0	1	1
	8	32	25	29	0	0	0
4. Ринкові ризик					11	6	6
4.1. Ризик зниження частки ринку, %	5	46	39	35	1	0	0
4.2. Ризик спаду на ринку, %	3	45	42	41	2	2	2
5. Ризик ліквідності					6	6	0
5.1. Ризик неправильного формування (розрахунку) резервів	6	0,54	0,59	0,77	1	1	0
6. Правовий ризик					8	8	8
6.1. Ризик зміни законодавства	5	відп.	відп.	відп.	0	0	0
6.2. Ризик неспівпадіння законодавства різних країн, %	4	99,9	99,9	99,9	2	2	2
7. Комплаєнс ризик					7	7	0
7.1. Ризик недотримання законодавства (у т.ч. по фінансовим нормативам)	8	4,00	3,00	2,00	0	0	0
	7	0,15	0,12	0,10	1	1	0
	4	0,00	0,00	0,00	0	0	0
8. Репутаційний ризик					17	0	0
8.1. Ризик втрати фінансової стійкості	9	2,19	1,97	1,58	1	0	0
	8	1%	23%	11%	1	0	0
9. Операційний ризик					0	0	0
9.1. Ризик шахрайства персоналу, страховальників, контрагентів	7	є	є	є	0	0	0
Загальна ризиковість компанії					61	46	42